

**Problematika memorialisticii
în romanul Gabrielei Adameșteanu, *Anii romantici***

*Drd. Ancuța Maria SMĂDU (PAVEL)
Universitatea „Dunărea de Jos” Galați*

***Abstract:** This article proposes an analysis of the memoirism literature existing in *The Romantic Years*' work, a book of memories and thoughts, dealing with aspects related to the Romanian political space of changes brought with the change of mentality in recent years. At the same time, it also captures details related to the Romanian exile, about life in the literary environment, and about censored literature, dissident, and resistance through culture. Considering the memoirism character of the novel, one can easily observe details about the personal and professional journey of the author, as well as about the way she tried to identify herself among the Adameșteanu's family. In an ironic-nostalgic book, in which lucidity and honesty intertwine, the narrator's presence reveals a particular way of looking at the world and identifying with it, even when she expresses herself in another position public intellectual. All of this, contributes to the originality of the type of discourse adopted by the author, inspired by the american theoretician, Michael Bamberg.*

***Keywords:** memoirism, exile, dissident, resistance, personal literature*

Publicată la Editura Polirom, în 2014, ultima carte a Gabrielei Adameșteanu, *Anii romantici*, se bucură de un succes editorial încă din momentul apariției, fiind una dintre cărțile de seamă ale autoarei. Considerat a fi un volum memorialistic, cronicile încep să scoată în evidență aspectele legate de data publicării, care nu ar fi una tocmai întâmplătoare, având în vedere că romanul este publicat în pragul împlinirii unui sfert de deceniu de la evenimentele marcante din '89 și ale anilor imediat următori care au schimbat definitiv România.

Anii romantici este o carte care include, pe lângă amalgamul de teme relevante la nivel public și indoemații cu privire la parcursul personal și profesional al scriitoarei. Gabriela Adameșteanu înserează în paginile romanul portretele unor oameni de cultură reprezentativi pentru societatea de atunci și câteva detalii despre propria familie. De remarcat este și faptul că, pe întregul parcurs al formării sale, autoarea caută să se identifice cu impulsul dat de aripa Adameștenilor și nu de cea mamei.

Structural, cartea este împărțită în două mai părți, *America, America* și *Întâmplarea care devine destin*, fiecare parte fiind amplu organizată în subcapitole care oferă informații dense și diversificate. Prima parte se centrează

pe dosarul întâlnirilor cu cei care fusese exilați ca Matei Călinescu, Ioan Petru Culianu, cât și despre ononta invitație primită la celebrul International Wrintteing Program din Iowa, bursă accesată de scriitorii români încă de dinaintea căderii comunismului.

Sintagma metaforică din titlu este un punct de plecare pentru dezbaterile ulterioare din cronicile de specialitate cu scopul de a decripta conotațiile din punct de vedere simbolic. Prozatoarea îi dedică volumul lui Mircea Vlad, „*Lui Mircea Vlad, căruia îi datorez titlul acestei cărți. Și nu doar atât*”¹ [Adameșteanu, 2014:3] explicându-și în primele pagini ale romanului alegerea făcută, revenind ulterior cu mici completări. „*Cartea aceasta reprezintă pentru mine o datorie a trecutului – dar a trecutului recent. Am scris-o și din obligație, pentru că mă simt dator să dau și versiunea mea asupra celor trăite, o versiune superficială și scurtă, pentru că, dacă aș coborî în adâncime, mi-aș închina tot restul vieții doar memoriilor- ceea ce, evident, nu doresc.*”² [Adameșteanu, 2014:7]

În cronică Alinei Purcaru, *Anii romantici sau cartea faliilor*, aceasta scoate în evidență faptul că este un volum de atitudine, neținând cont de maniera stilistică abordată. Fiind o carte care explorează trecutul, evaluându-l personal și politic, în care este explicat traseul personal, public, dar și profesional. Câteva pagini din volum analizează adevăratele falii de trecere a formării, a modelării tumultuoase datorită perioadelor în care noul începe să se instaleze în viața oamenilor. Acest nou este presărat de confuzie, greșeli, dar și de pierderea unui set de valori care era considerat salvator.

Miza cărții, nota Alina Purcaru în cronică sa:

„*Anii romantici sau cartea faliilor*, e, fără îndoială «analiza și înțelegerea» trecutului personal integrat celui național, așadar nu atât o carte de memorii – scriitoarea respinge din start eticheta memoriilor, subintitulându-și volumul „amintiri, gânduri”, ceea ce va determina și o structurare neconvențională a conținutului, nu dictată de cronologie, ci de o busolă interioară ce o va ghida în plonjeurile sale succesive pe axa trecut-prezent –, ci una de „atitudine”. Ce fel de atitudine, autoarea cronicii nu ne spune, așa încât rămâne o problemă de lămurit”³ [Adameșteanu, 2014].

Originalitatea tipului de discurs pe care Gabriela Adameșteanu îl adoptă în opera sa este de inspirație americană, de la Michael Bamberg. Astel, aceasta experimentează narațiunea despre sine ca o practică ce coexistă alături de alte

¹ Gabriela Adameșteanu, *Anii romantici*, Editura Polirom, București, 2014

² Idem

³ Alina Purcaru, *Anii romantici sau cartea faliilor*, *Observatorul cultural*, nr.729, 3 iulie 2014

narațiuni memorialistice pe care le dezvăluie, contruind astfel o relație între prezentul discurs al autoarei și cel al lui Mircea Cărtărescu despre care amintește în prima parte a volumului, în care este rememorată întâlnirea dinre cei doi la Universitatea din Iowa. Prin evocarea trecutului, apelând la memorie Gabriela Adameșteanu „vorbește deschis despre imposibilitatea de a descoperi un adevăr unic, dar și despre nevoia sa de a reveni constatnt asupra unor evenimente și asupra unor oameni din trecut, din nevoia de a înțelege tot ce a fost atunci, în lumina unor noi informații”⁴ [Adameșteanu, 2014].

Există scriitori care reușesc să găsească o postură din care să creioneze propriul adevăr fără a pune pe ceilalți din jur într-o lumină nefavorabilă sau includerea lor fără voie în propria narațiune. *Anii romantici* pare o carte în care prozatoarea enunță, încă de la început teme care ar funcționa ca nuclee viitoare cum ar fi formarea intelectuală raportată la modelul savant al unchiului ei, imposibilitatea unei cariere ca istoric/cristic literar „în loc de o ofertă de publicare, mi s-au făcut avansuri, ceea ce m-a jignit foarte tare și m-a făcut să mă retrag”, poziția ei într-un raport mai concret cu restul membrilor redacției revistei 22 și, desigur, momentul rupturii și al revenirii la scris. Tinând cont de aceste piste, Alina Purcaru remarcă aceste piste ca fiind „fășii ale funei narațiuni personale, de afirmare a sinelui în spațiul public care ar putea funcționa ca adevărate căi de acces către un context mult mai larg, cu mize tot mai mari”

Întrebată de Șerban Axente, într-un interviu dacă prin intermediul apariției *Anilor romantici* a dezvăluit părți din biografia acesteia sau aspecte din viața concretă, ținând cont că toate elementele din real sunt transpuse prin filtrul rememorarii și al scrisului, căpătând astfel valențe ficționale, autoarea a ținut să evidențieze că a dezvăluit mai mult decât ar fi crezut inițial. „Viața reală nu poate fi transformată în ficțiune fiindcă este într-o vesnică mișcare, cu multe fațete, adâncimi înșelătoare, și, în final se strânge într-un vis neverosimil, căruia nu îi poți prinde sensul. Ficțiunea mi se pare doar o umbră, simplificată, grosolană, a ei”⁵ [Axente : pag.224].

Altfel spus, ficțiunea acumulează totalitatea trăirilor în sine, identificate într-un eu biografic, totul construindu-se prin acumularea și prin viziune. Înșă, acest lucru nu se poate realiza fără a căuta mereu un sens și din acest motiv, autoarea este suspicioasă în privința abordărilor unui prozator:

„Multă vreme nu am putut înțelege de ce un prozator și-ar risipi forțele și timpul într-un jurnal jilnic sau, la fel de rău, într-o carte de amintiri. Oricâte exemple celebre am avut la îndemână, ele nu mă clinteau din părerea mea, Și, de fapt, tot asta gândesc și azi, după ce, aproape contra voinței mele, am

⁴ Carmen Mușsat *Iluziile Anilor romantici*, *Observator cultural*, nr 726, 13 iunie 2014

⁵ Șerban Axinte, *Gabriela Adameșteanu*, Editura Tracus Arte, București, 2015

scris această carte și nu exclud că aş mai putea scrie și altele, în același gen.” [Adameşteanu, 2014:5]

Privind apoi către trecutul mai îndepărtat, autoarea dezvăluie aspecte legate apolitismul pe care ea personal l-a practicat o bună parte din anii comunismului, cât și despre deciziile pe care le-a luat urmând această orinetaie. Treptat încearcă să contureze în ce fel lipsa unei culturi politice nu îi permite, ca cetăţean neobişnuit cu exerciţiul propriilor drepturi și libertăţi, o poziţionare civică clară, fermă, coerentă. De asemenea, explică și cum în lipsa unei culturi, a protestului, nu poți să ai ieşiri în stradă impecabil articulate, cu o logistică pe măsură:

„Mai e un lucru care mi-a devenit evident pe măsură ce scriam. Naivitatea mea de atunci, care nu era doar a mea. A atâtor oameni de bună-credinţă, care s-au implicat în presă, în asociaţii civice din anii '90 într-un mod de neînţeles de o parte din contemporanii lor și de mulţi din generaţiile următoare. Am devenit conştientă de dorinţa de a trimite la coşul de gunoi al istoriei efortul idealist al acelor ani, cu binele și, eventual, răul făcut. Cartea era gândită și parţial scrisă în momentul când am simţit contextul defavorabil și mi-am spus: asta e, încă o deziluzie.” [Adameşteanu,2014: 13]

În termenii criticului Virgil Podoabă întreaga atitudine a autoarei manifestată în acest volum stau drept mărturie chiar cărţile ei anterevoluţionare, în care experienţa personajelor cu timpul, supratema operei sale, devine negativă, „nonrevelatoare”⁶ [Podoabă, 2015:337-339].

Într-o altă cultură, într-o altă ţară, probabil nu i-ar fi trăit. Pe de altă parte, o spune chiar ea în repetate rânduri, se simte legată prin nenumărate fire de acest spaţiu cultural, încât să nu-și dorească condiţia emigrantului. Modestă, scriitoarea nu face afirmaţii bombastice sau patriotarde gratuite, dar ghicim în spatele atitudinii sale un patriotism de bună calitate, care o face să proiecteze o Românie pozitivă și care chiar părea realizabilă în decursul acelor ani romantici, proiect civilizator la care înţelege să pună umărul în spiritul unui revoluţionarism paşoptist postdecembrist.

Dintre scriitorii revizuiţi după 1989, Gabriela Adameşteanu îi aminteşte pe M.R. Paraschivescu, A.E. Baconski sau Dan Deşliu:

„A durat ceva până să mai nuanţez în mintea mea imaginea acestor doi autori/oameni, ambii morţi în condiţii dramatice. Recitind cronicile, rezistente la trecerea timpului, făcute în 22, de Mircea Iorgulescu,

⁶ Virgil Podoabă, „Experienţa negativă a timpului”, în vol. *Cărţile supravieţuitoare*, Editura Aula, Braşov, 2015

descopăr un A.E. Baconski mult schimbat în anii 70, față de poetul proletcultist din anii 50. (...) Viața și literatura contraziceau maniheismul meu. Dar el a rezistat în anii romantici. (...) Mi-au trebuit ani buni ca să ies din el; dacă chiar am ieșit. Maniheismul funcționează și în imaginarul de azi. Nu mai sunt comuniștii ilegaliști versus fasciștii/exploatatorii de ieri, ci eroii anticomuniști versus securiști/torționari/turnători.” [Adameșteanu, 2014:259-260]

Ambiguitatea și dualitatea sunt trăsăturile care definesc românul, scriitoarea raportându-se la acei ani, dar și la alte evenimente care au urmat. Asteftl, idealismul acelor ani e admirabil, însă poate fi și de inspirație quijotiană prin participarea în mod activ la schimbarea societății. Scriitoare evidentiază în penultimul capitol, *Cauza înaintea prieteniei*, dacă efortul depus va fi compensat și justificat, însă tot ea adresează o întrebare *la ce bun ?* care relevă neînțelegerea risipirii energiei și timpului pe o durată de 15 ani, neglijându-și relațiile cu prietenii și familia.

Anii romantici este un volum foarte bogat și foarte divers, în care detaliul personal îl include pe cel public și în care se discută, din unghiuri surprinzătoare, foarte multe teme despre care avem impresia că știm deja, suficiente: „cenzura cărților în comunism, dizidența, exilul sau obsedanta rezistență prin cultură, ca să numesc doar câteva dintre cele care țin de perioada antedecembristă”⁷. [Adameșteanu, 2014] Apoi e scrisă cu atâta cursivitate încât ai impresia că îți impune ritmul lejer-acaparant al unei cărți de ficțiune. E un volum bogat, care nu are cum să nu te îmbogățească: și cu răspunsuri, și cu multe alte, noi, întrebări.

Referințe bibliografice

- Alina Purcaru, *Anii romantici* de Gabriela Adameșteanu, în *Obsevatorul cultural*, nr.727, 7 iulie 2014;
- Alina Purcaru, *Anii romantici sau cartea faliilor*, *Observatorul cultural*, nr.729, 3 iulie 2014;
- Carmen Mușsat, *Iluziile Anilor romantici*, *Observator cultural*, nr 726, 13 iunie 2014;
- Gabriela Adameșteanu, *Anii romantici*, Editura Polirom, București, 2014;
- Ifrim, Nicoleta, *Constructing and De-constructing Cultural Identity in the Contemporary European Paradigm – The Romanian Example and its*

⁷ Alina Purcaru, *Anii romantici* de Gabriela Adameșteanu, în *Obsevatorul cultura*, 17 iulie 2014

Eurocentric Dilemmas, Conferința Internațională Paradigma discursului ideologic (PID 4), 31 mai-1 iunie 2012, Facultatea de Litere, Galați, în *Procedia-Social and Behavioral Journal* (ISSN: 1877-0428) (ISSN: 1877-0509), vol.63/2012, pp. 29-34, DOI 10.1016/j.sbspro.2012.10.006, <http://www.sciencedirect.com/science/journal/18770428/63/supp/C>, - WOS:000361477200005

Serban Axinte, *Gabriela Adameșteanu*, editura Tracus Arte, București, 2015;
Virgil Podoabă, *Experiența negativă a timpului*, în volumul *Cărțile supraviețuitoare*, coord. Virgil Podoabă, Editura Aula, Brașov, 2015;